

POSTANOWIENIE

29 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 29 marca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku B. Ł.

z udziałem M. K.

o dział spadku i podział majątku wspólnego,

na skutek skargi kasacyjnej B. Ł.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu

z 28 kwietnia 2023 r., II Ca 76/21,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) zasądza od B. Ł. na rzecz M. K. 2700 zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia B. Ł. do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 28 kwietnia 2023 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu, w sprawie z wniosku B. Ł. przy udziale M. K. o dział spadku i podział majątku wspólnego, na skutek apelacji uczestniczki od postanowienia Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z 2 grudnia 2020 r. zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że w pkt III oddalił wniosek o zasądzenie od

uczestniczki na rzecz wnioskodawczynie spłaty z tytułu działu spadku (pkt 1), w pozostałym zakresie oddalił apelację uczestniczki (pkt 2), nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu z tytułu zwrotu kosztów sądowych: od wnioskodawczynie kwotę 1 350,01 zł oraz od Uczestniczki kwotę 1 350,01 zł (pkt 3), kosztami postępowania apelacyjnego obciążył wnioskodawczynię i uczestniczkę w zakresie przez nie poniesionym (pkt 4).

Wnioskodawczynie wniosła skargę kasacyjną, w której żądała uchylenia postanowienia Sądu II instancji i rozstrzygnięcia co do istoty sprawy poprzez zasądzenie od Wnioskodawczynie na rzecz uczestniczki kwoty 194 610,42 zł tytułem spłaty udziału w spadku oraz zasądzenie od Uczestniczki na rzecz wnioskodawczynie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wnioskodawczynie wskazała, że postanowienie Sądu II instancji zostało wydane w warunkach nieważności postępowania, gdyż wnioskodawczynie miała być pozbawiona możliwości obrony swych praw na etapie postępowania apelacyjnego. Wnioskodawczynie podniosła również, że skarga kasacyjna ma być oczywiście uzasadniona.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną uczestniczka wniosła o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej Wnioskodawczynie, ewentualnie o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne; 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów; 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Na etapie rozpoznania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (tzw. przedsądu) Sąd Najwyższy bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania, nie dokonując oceny podstaw kasacyjnych ani ich uzasadnienia.

Skarga kasacyjna została ukształtowana w Kodeksie postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Postępowanie kasacyjne przed Sądem Najwyższym nie stanowi postępowania instancyjnego w sprawie.

Niniejszy etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie obejmuje zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione. Stworzenie mechanizmu kontroli w ramach tzw. przedsądu umożliwiać ma stronie wnoszącej skargę kasacyjną przekonanie Sądu Najwyższego o istnieniu przesłanek, na których opiera się wstępne badanie skargi kasacyjnej pod kątem dopuszczenia jej do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06). Bez tej argumentacji skarga kasacyjna byłaby środkiem odwoławczym niezupełnym, a selekcja wnoszonych skarg, dokonywana przez Sąd Najwyższy w ramach przedsądu nazbyt dowolna (zob. np. zachowujące aktualność postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06; z 22 lutego 2007 r., II UZ 47/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 118).

Sąd Najwyższy nie zastępuje strony skarżącej i nie jest jego rolą poszukiwanie *ex officio* argumentów przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lutego 2007 r., I UZ 47/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 118). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jej element samodzielny

(wyodrębniony) i nie może być utożsamiany z innymi wymaganiami skargi kasacyjnej, w tym jej podstawami i ich uzasadnieniem (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08; z 10 marca 2016 r., II CSK 10/16; z 8 stycznia 2019 r., IV CSK 243/18; z 11 maja 2022 r., I CSK 1468/22).

Uzasadniając swoje stanowisko co do nieważności postępowania wnioskodawczyni podniosła, że w postępowaniu apelacyjnym uczestniczka reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika nie podniosła zarzutu nadużycia prawa przez wnioskodawczynię wynikającego z art. 5 k.c., a Sąd II instancji na żadnym etapie postępowania apelacyjnego nie poinformował wnioskodawczyni o potencjalnej możliwości oddalenia żądania właśnie na podstawie wyłącznie art. 5 k.c., przez co wnioskodawczyni nie miała możliwości podjęcia dostatecznej obrony swoich praw. Wbrew stanowisku wnioskodawczyni postanowienie Sądu II instancji nie zostało wydane w warunkach nieważności postępowania.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego nieważność postępowania występuje wtedy, gdy strona postępowania wbrew swej woli zostanie faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz, czy pomimo zaistnienia tych dwóch przesłanek strona mogła bronić swoich praw. Tylko przy kumulatywnym spełnieniu tych wszystkich przesłanek można mówić o skutkującym nieważnością postępowania pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw (wyrok Sądu Najwyższego z 9 lipca 2014 r., I PK 316/13). W niniejszej sprawie takiej sytuacji nie miała miejsca – wnioskodawczyni uczestniczyła w całym postępowaniu apelacyjnym i miała możliwość prezentowania w tym postępowaniu swojego stanowiska, co też czyniła.

Ponadto, w sprawie nie doszło do sytuacji, w której Sąd II instancji rozstrzygnął o roszczeniu na innej podstawie prawnej niż wskazywana przez stronę, co w określonej konfiguracji procesowej mogłoby prowadzić do nieważności postępowania/ Sąd II instancji zastosowanie art. 5 k.c. jako przepisu prawa

materialnego ma obowiązek rozważyć z urzędu (wyrok Sądu Najwyższego z 23 maja 2013 r., IV CSK 660/12).

Z kolei przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi.

Wadliwość, której dotyczy art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. musi być zatem dostrzegalna dla prawnika już *prima vista*, „na pierwszy rzut oka”, tj. bez konieczności szczególnie wnikliwej analizy (zob. zamiast wielu postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2006 r., I PK 219/06).

To skarżący w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania każdorazowo powinien wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi do wniosku ani nie daje podstaw do rozstrzygnięcia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Powinna ona być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi czy je w jakikolwiek sposób samodzielnie rekonstruować (zob. np. postanowienie Sadu Najwyższego z 30 listopada 2020 r., IV CSK 334/20). Oznacza to, że gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75; z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06). Przyjmuje się także, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie

oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15).

Skarga kasacyjna nie spełnia powyższego kryterium. Skarżąca nie wskazała konkretnych argumentów umożliwiających przyjęcie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Poprzestała na bardzo lakonicznym podniesieniu ogólnych zastrzeżeń dotyczących orzeczenia Sądu II instancji i wskazując wątpliwości co do prawidłowości wydanego rozstrzygnięcia. Tym samym nie zostały spełnione wymagania dotyczące uzasadnienia wniosku o przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, z którego to uzasadnienia już na pierwszy rzut oka powinno wynikać, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z 13 § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie 520 § 3 k.p.c. oraz § 6 pkt 3, § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

[SOP]

(r.g.)